

DOCUMENT DE

BASES

PER A UNA NOVA LLEI

DEL PATRIMONI

CULTURAL

DE CATALUNYA

 **GOVERN ALTERNATIU
DE CATALUNYA**

Cultura

Rocío García i Helena Bayo. Document elaborat pel grup de Patrimoni Cultural del PSC (Coordinació i redacció: F. Xavier Menéndez)

23 de setembre de 2022

CONTINGUT

BALANÇ DE LA LLEI DEL PATRIMONI CULTURAL DE CATALUNYA DE 1993 3

1. Introducció..... 3
2. Anàlisi del contingut de la Llei de 1993 3
3. El desplegament de la Llei 6
4. Conclusions..... 9

CRITERIS QUE HAN DE REGIR LA NOVA LLEI DEL PATRIMONI CULTURAL DE CATALUNYA 11

1. Principis generals i incorporació de totes les tipologies de patrimoni 11
2. Revisió de les figures de Protecció. Els inventaris..... 14
 - En relació amb els BCIN 14
 - En relació amb els béns catalogats 17
 - La regulació del BCIL 19
 - Els inventaris del PCC 20
3. Distribució competencial. Drets i deures dels diferents agents 21
4. Governança..... 23
5. El patrimoni arqueològic 26
6. Criteris d'intervenció. Difusió i gestió 28
7. Mesures de foment 30
8. Règim sancionador 30

BALANÇ DE LA LLEI DEL PATRIMONI CULTURAL DE CATALUNYA DE 1993

1. INTRODUCCIÓ

Fa gairebé trenta anys que es va aprovar la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural de Catalunya. En aquell moment, en comptes d'apostar per una llei integral i conjunta com reclamava repetidament de forma unànime tant el sector com el territori, el Govern va optar per presentar un text que abordava només el patrimoni immoble (arquitectònic i arqueològic), completant així el "corpus" legislatiu del patrimoni cultural català compost també per les lleis d'arxius (1985), de museus (1990), del sistema bibliotecari (1993) i de cultura tradicional i popular (1993).

La Llei catalana pren com a model la Llei 16/1985, de 25 de juny, del patrimoni històric espanyol (LPHE), de la que copia parts importants, malgrat que, a diferència d'aquest últim text normatiu, obvia un enfocament global del patrimoni cultural. És una llei destinada fonamentalment a la protecció de béns culturals mitjançant la seva declaració o catalogació (que és la mesura primera per endegar qualsevol política de protecció), seguint la classificació de béns i les diferents figures de protecció que s'estableixen a la LPHE.

Després de vint-i-nou anys des de la seva aprovació, la valoració i el balanç d'aplicació de la Llei del patrimoni cultural no és positiu. No només ha envellit pel pas del temps i ha quedat desfasada, sinó que presenta greus llacunes en la seva execució, per manca de voluntat política a l'hora d'aplicar-la i per la manca de desplegament normatiu.

A continuació, es fa una anàlisi detallada del seu contingut, així com del seu desplegament¹.

2. ANÀLISI DEL CONTINGUT DE LA LLEI DE 1993

A les disposicions generals s'indica que l'objecte de la Llei és la protecció, la conservació, l'acreciment, la investigació, la difusió i el foment del patrimoni cultural català (art. 1.1). Segons la Llei, el patrimoni cultural català és integrat per tots els béns mobles o immobles relacionats amb la història i la cultura de Catalunya que per llur valor històric, artístic, arquitectònic, arqueològic, paleontològic, etnològic (etnogràfic a la LPHE), documental, bibliogràfic, científic o tècnic mereixen una protecció i defensa especials (art. 1.2).

El text normatiu descriu el règim de protecció dels béns que corresponen a la diferent tipologia de béns, mobles i immobles, defineix les tipologies i categories de béns i regula els

¹ L'anàlisi sobre la vigent Llei es basa en un informe detallat sobre la Llei del Patrimoni Cultural Català, ara actualitzat, elaborat el 1994 per Xavier Menéndez, amb versions posteriors publicades.

procediments d'inventari i registre, així com el règim aplicable als béns un cop inventariats declarats o catalogats: obres, accés públic, ús, expropiació, comerç, drets de tempteig i retracte, transmissió, trasllats, conservació, difusió, planejament urbanístic, etc. La Llei inclou també dos capítols importants que restaven pendents i que només poden ser regulats per llei: les mesures de foment i el règim sancionador.

Ara bé, la Llei obvia el patrimoni natural (d'interès cultural). L'art. 1.3. "despatxa" l'existència dels béns "immaterials" de la cultura popular i tradicional remetent-se simplement a la Llei 2/1993, de 5 de març, de foment i protecció de la cultura popular i tradicional i de l'associacionisme cultural. En tota la Llei no s'esmenta en cap altra ocasió la cultura popular i tradicional, ni el patrimoni etnològic, i molt menys el patrimoni intangible o immaterial (el concepte encara no estava a l'agenda). Quelcom semblant passa amb el patrimoni documental (art. 19) i bibliogràfic (art. 20), encara que es desenvolupen una mica més. En canvi, el patrimoni arqueològic disposa d'un capítol específic. La resta de la Llei es refereix indistintament a tots els béns del patrimoni cultural català, distingint contínuament entre els mobles i els immobles.

D'una altra banda, atorga un paper mínim a l'administració local i no desenvolupa les competències de cada nivell de l'administració de forma específica (com sí que fa la llei de museus, per exemple). L'article 3 obliga totes les administracions a vetllar pel patrimoni cultural català i proclama el deure de col·laboració i d'informació mútua entre elles, però els drets i deures de les administracions es van tractant de manera desordenada i confusa al llarg de tot l'articulat. Per exemple, la llei reparteix la potestat sancionadora entre el govern de la Generalitat i les administracions locals, ajuntaments i consells comarcals amb certa confusió segons les infraccions. Pel que fa a l'Església catòlica, l'obliga a protegir el seu patrimoni (art. 4). També es dedica un article (art. 6) als anomenats municipis historicoartístics, una figura creada per la Llei 7/1985 reguladora de les de bases del règim local i ampliada a la Llei 8/1987 municipal i de règim local de Catalunya. Però aquesta figura mai s'ha aplicat, i no ens consta, en els darrers vint-i-nou anys, la constitució de cap municipi historicoartístic a Catalunya.

A títol anecdòtic, cal esmentar que aquesta Llei estableix l'assumpció, per part de la Generalitat de Catalunya, de les competències de les Diputacions provincials en matèria de patrimoni cultural (disposició addicional 3a), el qual comporta, segons l'articulat, el traspàs de mitjans personals i econòmics, d'acord amb la Llei 5/1987 sobre les competències de les Diputacions. Tots els intents legislatius en aquesta direcció han fracassat, ja que aquestes disposicions són inviables si no hi ha un acord polític entre les parts. És un altre fracàs de la Llei del patrimoni cultural català.

La Llei fa una classificació de béns (a efectes de categories de protecció) equivalents a la que fa la LPHE. Els béns integrants protegits del patrimoni cultural català són de dos tipus: els béns culturals d'interès nacional (BCIN), declarats per la Generalitat, i els béns catalogats, que són protegits pels ajuntaments o consells comarcals en municipis de menys de 5.000 habitants

com a Béns Culturals d'Interès Local (BCIL) quan són de caràcter immoble, mitjançant un procediment simple, ràpid i àgil, i per la Generalitat quan són de caràcter moble.

L'art. 7 diferencia, dintre dels BCIN, entre mobles i immobles, i classifica els immobles en set tipus: Monuments Històrics (MH), Conjunts Històrics (CH), Jardins Històrics (JH), Llocs Històrics (LLH), Zones d'Interès Etnològic (ZIE), Zones Arqueològiques (ZA) i Zones Paleontològiques (ZP). Es tracta d'una tipologia que reproduïx la creada per la LPHE, però que presenta dues novetats o innovacions: la ZIE i la ZP. La ZP "s'escindeix" de la ZA (ja que la LPHE entenia la ZA com a lloc amb restes arqueològiques i també paleontològiques) i pren, amb la Llei catalana, personalitat pròpia.

A més, l'art. 18 menciona els restants béns del patrimoni cultural català, que alguns analistes interpreten com una tercera categoria de protecció. Es tracta de la resta de béns que tenen els valors descrits a l'art. 1 (històrics, artístics...) i que no estan ni declarats ni catalogats, però és evident que aquesta definició no atorga cap protecció fefaent. Tampoc estan protegits els béns inventariats (per exemple, els béns que formen part dels inventaris de la Generalitat en patrimoni arquitectònic, arqueològic, etc.) si no estan declarats o catalogats.

Aquesta ambigüïtat és palesa també als articles 19 i 20 que fan referència al patrimoni documental i bibliogràfic. La Llei va renunciar a l'oportunitat de legislar, de forma específica, sobre el patrimoni etnològic, el documental i el bibliogràfic, almenys de forma tan ampla i detallada com ho ha fet amb l'arqueològic, al qual ha dedicat un capítol sencer.

Pel que fa al patrimoni arqueològic, la Llei crea una nova figura de protecció: els Espais de Protecció Arqueològica (EPA). Aquesta figura provoca una certa confusió i complica les tipologies de protecció del patrimoni arqueològic, ja que se superposa als BCIL, però no és un bé catalogat. Els EPA són "determinats" pel Departament, i no pels ajuntaments, que són els competents per catalogar immobles. Per tant, no hi ha una equivalència clara. En qualsevol cas, si la intenció del Govern era protegir en bloc els jaciments de l'Inventari del Patrimoni Arqueològic de Catalunya (cartes arqueològiques) mitjançant la figura dels EPA, el resultat, avui en dia, és que hi ha més de 15.000 jaciments inventariats, i, en canvi, només 80 EPA declarats.

En matèria de foment, l'aportació més significativa és la introducció de l'1 % cultural (arran d'una reforma posterior, ara és l'1'5% cultural). Consisteix en la reserva d'un % dels pressupostos d'obres finançades per la Generalitat (superiors a 600.000 €, llavors 100 milions ptes.) per a destinar-lo a la conservació, la restauració, l'excavació i l'adquisició de béns del PCC o a la creació artística contemporània.

Pel que fa a la difusió, és un altre exemple d'inconcreció i ambigüïtat. En primer lloc, es crea l'Inventari del Patrimoni Cultural de Catalunya (art. 60) amb la finalitat de recopilar, documentar, investigar i difondre els béns del patrimoni cultural català. Aquest instrument, que la Llei diu que és accessible a la consulta pública no s'ha fet realitat. En segon lloc, preceptua genèricament algunes de les condicions d'accés dels ciutadans al patrimoni cultural

català, i que ha de garantir el Departament: la seguretat dels visitants i la conservació i difusió dels béns; la promoció de reproduccions de BCIN amb finalitats didàctiques i turístiques, l'ús del patrimoni cultural com a recurs de dinamització social i turística, respectant la seva conservació; la introducció obligatòria del coneixement del patrimoni cultural en el currículum del sistema educatiu reglat, així com el foment d'ensenyaments especialitzats; la formació de policies i funcionaris encarregats de la custòdia del patrimoni; i la promoció de l'edició de publicacions d'investigació i de divulgació del patrimoni cultural català. D'això no s'ha fet pràcticament res en aquests trenta anys. En tercer lloc, regula la gestió dels monuments i jaciments arqueològics administrats per la Generalitat i oberts a la visita pública. Es poden crear patronats de gestió (amb participació de particulars i administració local) i inclús es poden establir casos de gestió de monuments i museus en règim d'autonomia econòmica. En aquest sentit, el Departament de Cultura ha anat enrere en aquests aspectes de governança. No només no ha impulsat la creació d'ens autònoms, o de consorcis, amb autonomia financera i de gestió, sinó que ha desmantellat els que hi havia (com és el cas dels museus nacionals) quan es va crear l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural, el 2011.

D'una altra banda, la Llei conté diverses referències als professionals del patrimoni cultural, però amb un tarannà insuficient i sense reconèixer el seu paper. La referència més polèmica és la que es deriva de l'obligació, en teoria als municipis amb un patrimoni arqueològic important, de disposar d'un arqueòleg municipal, l'obligatorietat i les funcions generals del qual s'han d'especificar per reglament, cosa que no ha passat en aquests vint-i-nou anys.

Finalment, cal esmentar que la Llei, declara BCIN de forma automàtica determinats béns, com els castells, les coves amb art rupestre i la documentació de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, a més de tots els BIC declarats per l'Estat (disposició addicional 1a). El Departament de Cultura tenia tres anys per elaborar la relació de castells i reclassificar els "paratges pintorescos" declarats amb la Llei de 1933 (disposició addicional 5a). La reclassificació d'aquests béns no s'ha executat en aquests vint-i-nou anys.

3. EL DESPLEGAMENT DE LA LLEI

Un dels aspectes rellevants del text és l'elevada quantitat de reglaments a desplegar posteriorment que contempla, amb un total de divuit matèries.

En el primer any, 1994, es van publicar dos dels reglaments previstos, sobre el Consell Assessor del Patrimoni Cultural Català i per determinar els criteris i la forma d'aplicació dels fons obtinguts a partir de l'aplicació de l'1 % cultural². A partir de llavors, la màquina es va aturar

² Decret 102/1994, de 3 de maig, sobre la composició i el funcionament del Consell Assessor del Patrimoni Cultural Català i Decret 175/1994, de 28 de juny, sobre l'1 % cultural.

fins a l'any 2002, amb l'aprovació d'un nou decret³ que abordava tres matèries previstes en el desplegament de la Llei referents a les intervencions arqueològiques. Aquest darrer decret, però, es va modificar el 2015⁴ per tractar l'avaluació i tria (i eliminació) de restes arqueològiques. Això resoldria parcialment un dels reglaments pendents (parcialment, perquè només abasta les restes arqueològiques).

La llei també preveu un reglament per determinar la col·laboració de l'administració local amb la comissió mixta entre l'administració de la Generalitat i l'Església catòlica en l'àmbit del patrimoni cultural català. En aquest sentit, l'únic que ha fet el Govern, l'any 2000, és una modificació del reglament existent des de 1992⁵.

Però encara resten moltes matèries previstes a la llei per desenvolupar reglamentàriament, i que no s'han desplegat. Són les següents:

- Reglament pel qual s'establirà les condicions de formació i titulació dels professionals qualificats en el camp del patrimoni cultural amb els que s'ha de comptar per a la composició i el funcionament dels òrgans d'estudi i proposta per la preservació, conservació, protecció i vigilància del patrimoni cultural dels municipis que tinguin la condició d'historicoartístics, segons la legislació de règim local de Catalunya.
- Reglament pel qual s'especificaran l'obligatorietat i les funcions generals de l'arqueòleg municipal que han de tenir els municipis amb un patrimoni arqueològic important.
- Reglament pel qual es determinaran les institucions científiques, tècniques o universitàries de prestigi o de competència reconeguda capacitades per emetre els informes favorables per la instrucció de l'expedient, previ a la incoació, de declaració de Béns Culturals d'Interès Nacional (BCIN).
- Reglament pel qual s'establirà quins documents de menys de cent anys d'antiguitat produïts en suports de caducitat inferior als cent anys (audiovisuals, per exemple) són documents integrants del patrimoni cultural.
- Reglament pel qual es fixarà l'antelació amb què els subhastadors estan obligats a notificar al Departament de Cultura les subhastes que s'hagin de celebrar a Catalunya que afectin béns del patrimoni cultural.
- Reglament pel qual es regularan les condicions de l'obligació dels propietaris a permetre la visita pública (almenys, quatre dies al mes) d'un BCIN immoble.

³ Decret 78/2002 de 5 de març del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

⁴ Decret 120/2015, de 23 de juny, de modificació del decret 78/2002 de 5 de març del Reglament de Protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic, i del Decret 328/2011, de 26 d'abril, de creació del Consell Nacional d'Arqueologia i Paleontologia i de la Comissió de Recerca d'Arqueologia i Paleontologia.

⁵ Resolució de 4 d'octubre de 2000, per la qual es dona publicitat a la modificació de la resolució de 18 de febrer de 1992, per la qual es dona publicitat al reglament de funcionament de la Comissió de Coordinació Generalitat-Església a Catalunya per al Patrimoni Cultural.

- Reglament pel qual s'establiran els terminis i les condicions de l'exhibició de BCIN mobles, mitjançant el seu dipòsit en un centre cultural, com a mesura alternativa a la visita pública que els propietaris estan obligats a facilitar.
- Reglament pel qual s'establirà el termini en què la Generalitat de Catalunya podrà autoritzar qualsevol intervenció en Monuments Històrics, Jardins Històrics, Zones Arqueològiques o Zones Paleontològiques, prèviament a la concessió de la llicència municipal.
- Reglament pel qual s'establiran les característiques i les condicions dels béns mobles del patrimoni cultural l'existència dels quals ha de ser comunicada a la Generalitat de Catalunya per part dels propietaris.
- Reglament pel qual es regularà el registre de les empreses que es dediquen habitualment al comerç de béns del patrimoni cultural i els requisits que han de complir per a poder exercir llur activitat.
- Reglament pel qual s'establiran procediments per l'esporgada i eliminació de determinades classes de béns del patrimoni cultural no declarats ni catalogats (només s'ha regulat l'esporgada arqueològica, però no s'ha abordat la globalitat).
- Reglament pel qual s'establiran els criteris de publicació de les sancions imposades de conformitat amb la Llei per l'òrgan sancionador, un cop han esdevingut fermes.

Hi ha un altre aspecte que, tot i que l'articulat no ho especifica, requereix clarament un desenvolupament normatiu: la qüestió dels Béns Culturals d'Interès Local (BCIL). I, de fet, és una figura que ha presentat en aquests vint-i-nou anys molts problemes d'aplicació i que cal regular.

D'altra banda, l'articulat preveu altres obligacions de tipus normatiu i documental que, al contrari dels reglaments esmentats, tenen un termini temporal, com la relació de castells de Catalunya, declarats en bloc BCIN, i la reclassificació de la figura dels "passatges pintorescos" ja esmentats anteriorment.

Igualment, la Llei traspua altres obligacions semblants no explicitades de manera literal amb cap termini, com per exemple, la reclassificació de BIC-BCIN i de béns catalogats (inclosos els BCIL) i la posada en marxa de l'Inventari del Patrimoni Cultural Català, del Registre de BCIN i del Catàleg del PCC, amb tots els seus apartats, classificacions i adaptacions. Com ja s'ha explicat, ni s'han desplegat aquestes eines, ni s'han posat a la disposició del públic els corresponents registres i catàlegs (els inventaris, sí).

D'altra banda, la Llei de 1993 ha sofert petits canvis legislatius, en forma de modificacions puntuals mitjançant, principalment, les lleis d'acompanyament anuals de pressupostos. A més de l'increment de l'import de l'aportació de l'1% a l'1,5%, que l'Administració de la Generalitat ha de reservar en els pressupostos de les obres públiques, amb la finalitat d'invertir-la en la conservació del patrimoni cultural, cal destacar també la Llei 6/2022, del 7 d'abril, sobre la

preservació dels establiments emblemàtics i impulsada per una Proposició de Llei presentada pel Grup Parlamentari Socialistes-Units per Avançar⁶.

Menció a part mereix la creació de l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural mitjançant la Llei 7/2011, del 27 de juliol, de mesures fiscals i financeres. El procés legislatiu per crear aquest nou organisme va ser molt opac i atzarós, ja que la seva creació no va seguir un tràmit normal, amb el corresponent debat parlamentari, professional i social, sinó que va derivar de diverses lleis òmnibus. D'altra banda, és una Llei que no té cap ancoratge amb la Llei del Patrimoni Cultural Català de 1993. A més, una de les conseqüències negatives d'aquesta Llei de creació de l'Agència va ser que, en integrar-hi tots els museus de titularitat de la Generalitat en el si de l'Agència, aquests varen perdre la seva autonomia. Els dos museus nacionals (MAC, mNACTEC) van perdre l'estatus d'organisme autònom, mentre que els altres tres museus, el Museu d'Història de Catalunya, el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona i del Museu d'Art de Girona, van perdre l'estatus de gestió desconcentrada. És per aquestes raons que el Grup Parlamentari Socialistes i Units per Avançar ha presentat recentment una iniciativa legislativa⁷ en aquest àmbit.

4. CONCLUSIONS

En conclusió, el balanç dels vint-i-nou anys és força negatiu. A la Llei es troba a faltar un concepte avançat de patrimoni, entès de forma més global i integral. El patrimoni documental, etnològic o natural estan molt absents del seu aparell conceptual, també el patrimoni industrial, mentre que el patrimoni immaterial es va quedar fora. És palesa una certa confusió pel que fa a les figures de protecció i a les competències de les diferents administracions. Alguns inventaris encara no són accessibles, igual que el registre de BCIN i el Catàleg del Patrimoni Cultural. No s'ha construït de forma unitària l'Inventari del Patrimoni Cultural Català.

També es troba a faltar una voluntat política real d'ordenació i planificació. La Llei no regula instruments de gestió i no contempla pràcticament les possibilitats de desenvolupament econòmic i turístic del patrimoni cultural. Malgrat els successius enunciats, no sembla que prioritzi l'autèntic objectiu final d'una política de protecció i conservació del patrimoni cultural: la seva dinamització social. La qüestió professional tampoc és abordada a la Llei de manera satisfactòria. Tampoc estableix mecanismes de participació social en les polítiques de protecció i dinamització social del patrimoni pel que fa a les universitats, associacions, voluntariat, professionals.

⁶ <https://www.parlament.cat/document/bopc/260234034.pdf#page=9>

⁷ <https://www.socialistes.cat/wp-content/uploads/2022/05/Proposicio%CC%81-de-llei-creacio%CC%81-Age%CC%80ncia-Catalana-del-Patrimoni-Cultural.pdf>

Per acabar, la Llei estableix pocs compromisos financers que vinculin el Govern en la protecció efectiva del patrimoni cultural, no proposa incentius que ajudin a aflorar el patrimoni privat, i l'articulat evita entrar a fons en l'intocable patrimoni eclesiàstic. D'altra banda, també han estat escassa la coordinació i la col·laboració amb l'administració de l'Estat.

Si la Llei havia de ser l'eina perquè el Govern desenvolupés la protecció i gestió del patrimoni cultural català, completant i millorant-la amb els corresponents decrets i reglaments, i amb polítiques decidides de planificació i per impulsar el sector, això no ha passat. En aquest sentit, dels 18 reglaments previstos, només se n'han aprovat sis. Entre les modificacions puntuals de la Llei al llarg d'aquests anys, cal destacar l'aprovació de l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural mitjançant la Llei 7/2011, del 27 de juliol, de mesures fiscals i financeres, que es va posar finalment en marxa el gener de 2014.

Malgrat que el mateix Govern reconeix la necessitat d'actualitzar i modificar la normativa, en els darrers anys, els successius governs i els successius consellers i conselleres de Cultura han anunciat, sense cap conseqüència efectiva, noves lleis de patrimoni, però de manera confusa. Així, mentre l'actual consellera de Cultura va anunciar en seu parlamentària, el passat 2 de juliol de 2021, una nova Llei de patrimoni cultural català, deixant clar, per primera a vegada en molts anys, que seria una llei integral que englobaria tot el patrimoni cultural, incloent-hi el patrimoni immaterial⁸, el Pla de Govern⁹ publicat el 21 de setembre de 2021, fa referència a la presentació de dues lleis per separat: la de patrimoni cultural (en general) i la de patrimoni cultural immaterial. En tot cas, de moment, no es té constància de l'existència d'avenços significatius en cap d'aquests àmbits.

Per la nostra banda, apostem per una nova Llei del patrimoni cultural català que sigui veritablement una llei marc, integral, que abordi la totalitat del patrimoni, i que abasti tots els seus vessants i totes les tipologies, connectant o remetent-se a les lleis sectorials corresponents (museus, arxius, etc.). Una llei que englobi i reguli tots els instruments i organismes relacionats amb la governança del sector; que clarifiqui clarament els drets i deures de tots els agents, i sobretot, dels diferents nivells de l'administració; que diversifiqui i clarifiqui les diferents figures jurídiques de protecció; i que es doti, posteriorment, d'un corpus potent de reglaments i decrets que despleguin, en pocs anys, els principals preceptes de la llei.

⁸ [DSPCC 038/13-14, 02.07.2021, CC \(parlament.cat\)](https://parlament.cat/dspcc/038/13-14/02.07.2021)

⁹ <https://govern.cat/govern/docs/PdG.pdf>

CRITERIS QUE HAN DE REGIR LA NOVA LLEI DEL PATRIMONI CULTURAL DE CATALUNYA

1. PRINCIPIS GENERALS I INCORPORACIÓ DE TOTES LES TIPOLOGIES DE PATRIMONI

La nova llei ha d'incorporar conceptes i definicions més avançades del patrimoni, en una perspectiva global i integral, a partir de concepcions innovadores i transversals que al segle XXI estan plenament acceptades. En aquest sentit, un dels aspectes a incorporar a la nova legislació (tal vegada a l'exposició de motius) ha de ser una referència als tractats i convenis internacionals vigents sobre conservació del patrimoni cultural.

Pel que fa a les tipologies de patrimoni, cal fer una reflexió prèvia. La definició (objecte) de la Llei vigent (art. 1) estableix que el patrimoni cultural “són aquells béns mobles i immobles que tenen els següents valors: històrics, artístics, arquitectònics, arqueològics, paleontològics, etnològics, documentals, bibliogràfics, científics o tècnics”.

D'entrada, es parla de patrimoni cultural i, per tant, s'exclou el patrimoni natural. Cert és que el patrimoni natural disposa d'uns paràmetres de protecció diferents, a partir d'una legislació pròpia i d'unes figures de protecció específiques (com els parcs naturals). Però també és cert que hi ha una sèrie de realitats patrimonials que combinen el patrimoni natural i el cultural. Estem parlant dels paisatges (naturals), que han estat alterats per l'acció antròpica (cultural), i que posseeixen valors (culturals, naturals) que es combinen i que cal protegir. I és que en aquests casos, els patrimonis cultural i natural són les dues cares d'una mateixa moneda, la de la protecció del paisatge. La llei en vigor, tot i que crea els jardins històrics, els llocs històrics i les zones d'interès etnològic, que són figures on interaccionen clarament elements naturals i culturals, no desenvolupa aquesta relació tan estreta. En algunes comunitats autònomes, les lleis sectorials han creat figures híbrides, com els paisatges culturals o els parcs culturals. La nova llei catalana de patrimoni ha d'introduir aquest concepte i incloure la idea del patrimoni natural lligat al cultural. Aquesta variant s'hauria de concretar en una nova figura de protecció, el paisatge cultural.

En segon lloc, es parla de béns mobles i immobles. S'exclou, per tant, aquells béns del patrimoni cultural que són intangibles, el que coneixem com a “patrimoni immaterial”. Si bé l'art. 1.3 estableix que també són patrimoni cultural els béns immaterials integrants de la cultura popular immaterial i les particularitats lingüístiques, i es remet a la vigent Llei 2/1993, de 5 de març, de foment i protecció de la cultura popular i tradicional i de l'associacionisme cultural, ja no torna a fer cap esment al tema. Limitar el patrimoni immaterial a aquests dos vessants és reduccionista perquè el patrimoni immaterial va molt més enllà. I cal, per tant, que la nova llei catalana inclogui el patrimoni immaterial en peu d'igualtat amb el moble i

immoble i li dediqui un ampli capítol. Lògicament, s'han de crear figures de protecció del patrimoni immaterial, i concretament, la de màxima protecció, paral·lela als BCIN, els Béns Immaterials d'Interès Nacional (BIIN).

Un dels aspectes que s'han de regular de forma específica a la nova llei, dins del patrimoni immaterial, és la conservació dels comerços emblemàtics o històrics. El Grup Parlamentari Socialistes-Units per Avançar ja ha abordat aquesta qüestió en els darrers temps i, recentment, amb una Proposició de Llei que s'ha aprovat l'abril d'enguany, com ja s'ha mencionat anteriorment. Aquesta qüestió presenta dos vessants: la física (la conservació dels elements immobles i mobles de l'establiment, definidors d'una activitat històrica, que cal conservar; caldria preveure que en aquests casos els BCIN i BCIL poguessin associar béns mobles), i el vessant immaterial, lligat a l'activitat consuetudinària de l'establiment (venda, distribució, tècniques artesanals...). Ara bé, si el que es pretén és possibilitar la continuïtat de l'activitat històrica, cal, a més de la preservació dels elements (mobles i immaterials), introduir a la legislació de comerç i d'activitats econòmiques els incentius econòmics necessaris per garantir-ne l'esmentada continuïtat.

En tercer lloc, es formulen un conjunt d'adjectius associats al substantiu "valor": històrics, artístics, arquitectònics, arqueològics, paleontològics, etnològics, documentals, bibliogràfics, científics o tècnics. Es podria parlar, per tant, de patrimoni històric, artístic, arquitectònic, arqueològic, paleontològic, etnològic, documental, bibliogràfic, científic o tècnic. Totes aquestes variants poden ser aplicades al patrimoni cultural, tant immoble com moble, excepte els quatre darrers: els patrimonis bibliogràfic i documental són exclusivament mobles, i també es pot inferir del científic o tècnic. Hi ha un d'aquests patrimonis que grinyola, perquè en realitat no correspon al patrimoni cultural: el patrimoni paleontològic. Aquest és preantròpic i, per tant, és patrimoni natural, no cultural.

Respecte a aquestes tipologies, creiem que la nova llei del Patrimoni cultural de Catalunya només ha d'incloure apartats específics en les següents:

- **Patrimoni etnològic.** La Llei actual no inclou un apartat específic (en canvi, la LPHE sí, sota la denominació "patrimoni etnogràfic") i deriva la qüestió cap a la Llei 2/1993 de foment i protecció de la cultura popular i tradicional i de l'associacionisme cultural, però en realitat aquesta llei és poc patrimonial. En aquesta matèria, ha condicionat negativament el que històricament la protecció i la catalogació del patrimoni etnològic no estigués en mans de la DG de Patrimoni Cultural, sinó de la DG de Cultura Popular i Associacionisme Cultural. D'aquesta manera, els patrimonis cultural (en general) i etnològic han anat mal coordinats, des dels anys 80 fins avui. La nova llei catalana del patrimoni cultural ha de dedicar un apartat substancial al patrimoni etnològic.

- **Patrimoni documental.** La Llei actual només hi dedica un art. (art. 19). A la nova llei cal desenvolupar àmpliament aquesta tipologia, en concordança amb la Llei d'arxius i gestió documental, modificant aquesta en allò que sigui necessari o condicionant la nova llei prevista. A més, la nova llei, ha de desenvolupar molt més clarament la definició de patrimoni documental i establir uns límits cronològics o tipològics clars a partir dels quals s'obligui als titulars a la conservació i a la no destrucció d'aquests, d'acord amb la llei sectorial.
- **Patrimoni bibliogràfic.** La Llei actual només hi dedica un art. (art. 20). A la nova llei cal desenvolupar àmpliament aquesta tipologia, en concordança amb la llei del sistema bibliotecari, modificant aquesta en allò que sigui necessari. Igualment, la nova llei ha de desenvolupar molt més clarament la definició de patrimoni bibliogràfic i establir uns límits cronològics o tipològics clars a partir dels quals s'obligui als titulars a la conservació d'aquests, d'acord amb la llei sectorial.
- **Patrimoni arqueològic.** La Llei actual hi dedica un capítol específic sencer. La nova llei també ho ha de fer, i ha d'incloure tant el moble com l'immoble. A més, s'hauria d'incloure una referència al patrimoni paleontològic (gestionat tradicionalment des del servei d'Arqueologia de la DG de Cultura Popular i Associacionisme Cultural junt amb l'arqueològic), tot i no formar part del patrimoni cultural. També ha d'incloure un apartat sobre el patrimoni subaquàtic.

Fins ara les tipologies que hem emprat estan més relacionades amb el seu caràcter disciplinari o acadèmic (art, arqueologia, etnologia...), o amb el seu format (documental i bibliogràfic). El patrimoni industrial és un subapartat del patrimoni arquitectònic, tenint en compte que l'epítet industrial fa referència a l'ús, i es fa estrany crear tipologies per a usos (patrimoni religiós, militar, industrial, residencial...). És cert, però, que en el cas del patrimoni industrial hi ha un cert reclam des del sector en fer una referència explícita a aquesta modalitat, tot i que no deixa de ser, tècnicament, una derivació del patrimoni arquitectònic. Per tant, creiem que la nova llei catalana del patrimoni cultural hauria de fer-ne una menció explícita. I en tot cas, també proposem crear una nova figura de protecció dintre dels BCIN immobles: la zona d'Interès Industrial.

Pel que fa al patrimoni cinematogràfic, passa el mateix que amb el patrimoni industrial. Es tracta d'una derivada o subtipologia d'altres patrimonis, en aquest cas del patrimoni moble documental (com també ho seria el fotogràfic).

En resum, i pel que fa a les definicions i a les tipologies patrimonials, la nova llei catalana del Patrimoni Cultural ha de:

- Revisar i actualitzar els conceptes del patrimoni cultural amb definicions més avançades, innovadores i transversals en una perspectiva global i integral
- Incorporar els tractats i convenis internacionals vigents
- Introduir el concepte del patrimoni natural lligat al cultural
- Introduir un apartat sobre el patrimoni immaterial
- Introduir un apartat sobre el patrimoni etnològic
- Introduir un apartat sobre el patrimoni documental
- Introduir un apartat sobre el patrimoni bibliogràfic
- Actualitzar i reformar l'apartat sobre el patrimoni arqueològic
- Introduir un apartat sobre el patrimoni industrial

2. REVISIÓ DE LES FIGURES DE PROTECCIÓ. ELS INVENTARIS

Cal que la nova llei delimiti clarament les diferents figures de protecció, així com els diversos inventaris i registres, evitant el confusionisme de l'actual text.

En primer lloc, cal mantenir les dues categories principals de protecció, els béns de primera categoria (nacionals, BCIN) i els de segona categoria (catalogats). Tot i que som partidaris de què la llei estableixi una protecció genèrica del Patrimoni Cultural català (com fa actualment), que englobi tots els béns que tenen determinats valors, siguin coneguts o (encara) desconeguts, cal que la nova llei deixi clar que només estan fefaentment protegits (en alguna de les dues categories) aquells béns que tenen una protecció explícita, ja sigui individual (a partir del corresponent expedient) o grupal (que la llei estableixi la protecció de determinats grups de béns com la documentació de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, documents de més de cent anys d'antiguitat a comptar de l'aprovació de la llei, art rupestre, o castells).

Pel que fa a les figures de protecció, cal enfocar la nova llei amb els següents paràmetres:

EN RELACIÓ AMB ELS BCIN

- Mantenir els BCIN com a màxima categoria de protecció, equiparables als BIC estatals, que només pot declarar la Generalitat, com ara, tant els mobles com els immobles.
- Mantenir la prohibició de disgregar les col·leccions declarades com a conjunt, i de separar del seu bé immoble d'origen els béns mobles declarats BCIN per la seva relació amb aquell.
- Regular quines persones poden realitzar i signar els informes preceptius (el seu perfil professional) i quins són els organismes externs que han d'emetre el preceptiu informe

favorable, deixant la porta oberta a encarregar l'informe a altres institucions en casos de béns singulars o molt especials.

- Mantenir les set modalitats existents de protecció dels immobles, afegint quatre categories noves: els béns immaterials d'interès nacional (BIIN), els espais de Memòria Democràtica (EMD), les zones d'interès industrial (ZII) i els paisatges culturals.
- Introduir la figura de l'Entorn de Protecció, si més no, aplicable als BCIN ja existents declarats antigament, que no tenen entorn definit a la seva declaració (la Generalitat declara entorns de protecció de BCIN existents, de forma habitual, i els publica al DOGC, però aquesta figura no consta a l'actual llei; cal donar-li rang de llei).
- Distingir, dins d'aquestes categories, les que responen a un element immoble determinat, que ha de ser individualment descrit, amb el seu entorn de protecció (MH, JH, ZA) i el que tenen caràcter territorial, podent englobar en el seu si diversos elements (per exemple, immobles protegits com a MH). Seria el cas dels CH, LLH, ZP, ZIE, i eventualment ZA, i també de les noves figures proposades BIIN, EMD, ZII i Paisatges Culturals. En alguns d'aquests casos, la llei ha de preveure instruments específics de planejament i protecció. En el cas dels CH, cal que l'ajuntament corresponent el gestioni mitjançant un instrument de planejament urbanístic específic (obligació que l'actual llei ja preveu). També cal establir un instrument de gestió específic per a la figura dels Paisatges Culturals.
- Cal mantenir a la nova llei (com fa la llei estatal) com a BCIN els castells, de forma global (els que estan inscrits), mentre no s'abordi la reclassificació, que hauria de consistir a mantenir els més rellevants com a MH, passar-ne alguns a ZA i catalogar els menys rellevants com a béns immobles catalogats.
- Mantenir, com a BCIN, com en la llei actual, les coves, els abrics i els indrets que contenen manifestacions d'art rupestre (són patrimoni UNESCO), i la documentació recollida en l'Arxiu de la Corona d'Aragó.
- Fer una menció al Patrimoni Mundial declarat per la UNESCO, tant pel que fa al patrimoni immoble cultural i natural (Llista del Patrimoni Mundial de la Humanitat), com pel que fa al patrimoni immaterial (Llista Representativa del Patrimoni Cultural Immaterial). Cal que la nova llei estableixi que aquests béns han de ser prèviament BCIN i que reguli que la Generalitat elabora els dossiers de les candidatures vehiculant-les a través dels organismes corresponents de l'Estat.

Les quatre noves figures de protecció de BCIN que es proposen (una immaterial i tres immobles) són:

- **Béns Immaterials d'Interès Nacional (BIIN).** Són les manifestacions més rellevants del patrimoni cultural immaterial català, entenen aquests com els usos, les representacions, les expressions, els coneixements i les tècniques, identificades per la col·lectivitat com a patrimoni cultural. Abasten les festes i altres manifestacions i representacions rituals; les tècniques i processos artesanals, productius, de salut i gastronòmics, així com els oficis i les activitats comercials tradicionals; els costums i tradicions vigents i les llegendes, transmises per via oral; els esports tradicionals; les manifestacions musicals i sonores i de dansa; etc. La nova llei, amb una addicional, haurà de determinar quines categories de les manifestacions festives catalogades per la Generalitat mitjançant el Decret 73/2015 del patrimoni festiu de Catalunya passen a ser BIIN i quines passen a ser béns catalogats.
- **Espais de Memòria Democràtica (EMD).** Són indrets o espais relacionats amb fets de rellevància històrica o simbòlica vinculats amb la Segona República, la Guerra Civil, la repressió franquista i la resistència democràtica i antifranquista, tinguin o no vestigis immobles susceptibles de ser conservats. Val a dir que l'avantprojecte de llei de la memòria democràtica que ha presentat el Departament de Justícia de la Generalitat aquest any 2022 presenta dues figures de protecció, el Paisatge de Memòria Democràtica de Catalunya i l'Espai de Memòria Democràtica de Catalunya, sense cap relació, equivalència o ancoratge amb les figures de protecció de patrimoni cultural. El que proposem és que, sense perjudici que la nova llei de memòria democràtica desenvolupi aquesta figures, tinguin un reconeixement reglat en l'univers de les figures de protecció del patrimoni cultural. Els espais de memòria democràtica de gran rellevància han de ser BCIN i declarats per la Generalitat; els de menor rellevància podran ser catalogats com a BCIL pels ajuntaments. En tot cas, el que no considerem necessari és crear dues tipologies: els paisatges i els espais (com es proposa a l'avantprojecte de llei), dues figures que no es distingeixen clarament, sinó que pensem que amb una categoria és suficient. La figura proposada ha de ser equivalent en les dues lleis.
- **Zones d'Interès Industrial (ZII).** Són un conjunt de vestigis, edificis i instal·lacions del patrimoni industrial, tècnic o científic de Catalunya que corresponen a activitats d'extracció, producció, comercialització, emmagatzemament o transport relacionades amb el procés d'industrialització de Catalunya o amb els seus antecedents. Aquesta figura, que ja és present en altres lleis autonòmiques del patrimoni cultural, ve a cobrir un buit existent, atès que els conjunts fabrils són de mal classificar amb les figures existents. Alguns han estat classificats com a MH, i quan es tracta d'estructures complexes i extenses, com a CH. També podien ser classificats com a LLH (la llei parla del fet que agrupa immobles amb valors històrics i "tècnics") i com a ZIE (sobretot quan s'aborden elements preindustrials). Però la rellevància del patrimoni industrial de Catalunya es mereix que els seus béns més significatius siguin BCIN amb categoria pròpia.

- **Paisatges culturals.** Espais singulars que contenen elements rellevants del patrimoni cultural integrats en un marc físic d'alt valor natural, ambiental, agropecuari, paisatgístic i ecològic, en els que interactuen de manera integrada diversos tipus de béns del patrimoni cultural (com l'arquitectònic, l'arqueològic, l'industrial o preindustrial, l'etnològic), natural (geològic, paleontològic, botànic) i també immaterial (llegendes, tradicions, oficis, música, festes..). Diverses lleis autonòmiques creen també la figura del parc o del paisatge cultural, però no tant com a figures de protecció, sinó com a instrument de gestió d'un determinat patrimoni compost. Creiem que, al marge dels instruments de gestió amb els que calgui dotar els parcs culturals, també ha de ser una categoria de protecció, perquè en el repertori de figures de protecció de BCIN mancava una que realment combini de manera integral el patrimoni cultural i el patrimoni natural en un únic espai¹⁰. Per tant, la interacció entre patrimoni cultural i natural és una mancança de l'actual Llei, com hem defensat més amunt, i cal que la nova Llei innovi i d'alguna manera reconegui aquesta simbiosi. Les actuals figures de LLH (que la mateixa Llei defineix com a "paratge natural", però que només inclou béns immobles) i JH (que la Llei redueix a espai delimitat que és fruit de l'ordenació per l'home d'elements naturals i que pot incloure estructures de fàbrica) no recullen la complexitat de la nova figura que es proposa, més ambiciosa, i amb més protagonisme del paisatge, antròpic i no antròpic. La nova figura del Parc Cultural podria servir per recuperar i integrar determinats "paratges pintorescos", una figura creada per la Llei espanyola de patrimoni de 1933, i que la LPHE i la Llei catalana (en una altra disposició addicional) també reclamava reclassificar (i que de fet l'actual Llei deroga).

EN RELACIÓ AMB ELS BÉNS CATALOGATS

- Mantenir la categoria dels béns catalogats mobles (singulars o com a col·lecció), com a competència exclusiva de la Generalitat. Cal mantenir la prohibició de disgregar les col·leccions mobles catalogades.
- Mantenir i desenvolupar la potestat dels ajuntaments en declarar béns immobles com a béns catalogats, mitjançant la figura dels Béns Culturals d'Interès local (BCIL). També ho poden fer mitjançant els Catàlegs de Béns Protegits del planejament urbanístic. Els BCIL encarnarien en els dos casos el màxim nivell de protecció per part dels municipis.
- Diversificar la categoria de béns immobles catalogats amb noves figures i variants, més enllà dels BCIL municipals:

¹⁰ Així ho fa la Llei andalusa amb la creació com a BIC de les "Zones Patrimonials", amb una definició semblant a la que promovem: "Són Zones Patrimonials aquells territoris o espais que constitueixen un conjunt patrimonial, divers i complementari integrat per béns diacrònics representatius de l'evolució humana, que posseeixen un valor d'ús i de gaudi per a la col·lectivitat, i, si és el cas, valors paisatgístics i ambientals".

- Crear una nova categoria, els Béns Immaterials d'Interès local (BIIL), per als elements de patrimoni immaterial menys rellevants. Seria una figura paral·lela al BCIL, que també declaren els ajuntaments
- Mantenir la figura dels Espais de Protecció Arqueològica (EPA) tot equiparant-los a béns catalogats. Així se simplificaria la classificació de béns protegits i gaudirien d'una protecció equivalent EPA i BCIL. Les EPA continuarien sent declarades exclusivament per la Generalitat (recordem que el subsòl és de domini públic i, per tant, correspon la gestió a la Generalitat). Cal especificar que els expedients d'EPA han d'incorporar el corresponent entorn preventiu de delimitació (revisable) i de protecció. D'altra banda, caldria establir un vincle jurídic entre els jaciments inventariats (Inventari del Patrimoni Arqueològic, IPAC, o cartes arqueològiques), que, recordem-ho, són simples inventaris sense càrrega de protecció, amb les futures EPA, per tal de facilitar i simplificar el seu trànsit a la seva catalogació i protecció com a EPA. En paral·lel, cal vincular administrativament la potestat de la Generalitat d'obligar a realitzar excavacions preventives o d'urgència als promotors en cas d'afectació a jaciments, atorgant a les cartes arqueològiques (futures EPA) un estatus normatiu determinant.
- Establir un mecanisme específic pel qual la Generalitat pugui declarar també immobles com a béns catalogats, de fet, únicament en un cas especial i singular: la catalogació dels castells que no tinguin prou rellevància per a mantenir-se a l'actual llista de castells, que, recordem, ara per ara tots són BCIN. És l'única manera d'abordar la reclassificació dels castells: que sigui la Generalitat qui determini quins són de la màxima categoria i quins són de la segona, sense que la Generalitat hagi de requerir als ajuntaments que els declarin BCIL (això ja ho va intentar la Generalitat els anys 2000, sense èxit).

Aquesta diversificació no afectaria els BCIL com a figura principal de catalogació de béns immobles, a càrrec dels ajuntaments. Tampoc impossibilitaria que un ajuntament declarés BCIL un jaciment arqueològic (com a bé immoble que és), com fins ara, malgrat que és la Generalitat qui declara EPA.

En conclusió, es proposa que hi hagi quatre tipus de béns catalogats (3 d'ells immobles):

- Els Béns Culturals d'Interès Local (BCIL). Són declarats pels ens locals.
- Els Béns Immaterials d'Interès local (BIIL). Són declarats pels ens locals.
- Els Espais de Protecció Arqueològica (EPA). Són declarats per la Generalitat.
- Els castells que han de ser donats de baixa com a BCIN-MH i reclassificats com a béns catalogats. Són declarats per la Generalitat.

LA REGULACIÓ DEL BCIL

Com hem explicat més amunt, la figura del BCIL és una bona mesura de protecció del patrimoni, que permet als ajuntaments instruir un mecanisme àgil en aquesta direcció. Però la llei no va desenvolupar-la reglamentàriament i per això s'han produït disfuncions en l'aplicació d'aquesta figura.

A continuació exposarem algunes d'aquestes disfuncions i les corresponents solucions a implementar a la nova llei, tot i que creiem que la majoria corresponen a normativa (al desplegament reglamentari de la futura llei) i no a la llei en si.

- Concretar el contingut de l'expedient de declaració dels BCIL i establir el format de l'informe preceptiu, així com el perfil tècnic i acadèmic del tècnic de patrimoni cultural que l'ha d'elaborar.
- Concretar els procediments de la declaració: els terminis i els plenaries a celebrar (el d'incoació i el de declaració), i establir un període d'informació pública o d'al·legacions entre els esmentats plenaries (actualment es fa a partir d'una sentència del TSJC).
- Concretar tipològicament els béns susceptibles de ser declarats BCIL, exclusivament dintre de la categoria de béns culturals immobles, i de forma individualitzada.
- Obligar a definir i dibuixar l'entorn de protecció, així com les prescripcions obligatòries quant a conservació i obres de rehabilitació.

Un canvi que proposem a la nova llei és que siguin els ajuntaments, i només els ajuntaments, els que tramitin i aprovin els BCIL (com també els BIL), com fan amb qualsevol modificació urbanística. Per tant, proposem eliminar que siguin els Consells Comarcals els que els aprovin en els municipis de menys de 5000 habitants, com estableix l'actual llei.

També proposem que la futura llei del patrimoni cultural, de forma prèvia a enunciar la figura del BCIL, estableixi per llei que la forma ordinària dels ajuntaments per protegir el patrimoni cultural del seu terme és el catàleg de béns protegits, document que forma part del POUM i que està regulat per la llei urbanística¹¹. Aquests catàlegs han d'incloure també els jaciments

¹¹ Decret Legislatiu 1/2010, de 3 d'agost, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei d'urbanisme. Llei 3/2012, del 22 de febrer, de modificació del text refós de la Llei d'urbanisme aprovat pel Decret legislatiu 1/2010, de 3 d'agost. L'article 9.3 del TRLU estableix: "El planejament urbanístic ha de preservar els valors paisatgístics d'interès especial, el sòl d'alt valor agrícola, el patrimoni cultural i la identitat dels municipis, i ha d'incorporar les prescripcions adequades perquè les construccions i les instal·lacions s'adaptin a l'ambient on estiguin situades o bé on s'hagin de construir i no comportin un demèrit per als edificis o les restes de caràcter històric, artístic, tradicional o arqueològic existents a l'entorn" L'article 71.1 del TRLU indica que els POUM (els Plans d'ordenació Urbanística Municipal) han d'incloure els catàlegs de béns Protegits amb el següent enunciat: "Per aconseguir l'efectivitat de les mesures urbanístiques de protecció de monuments, edificis, jardins, paisatges o béns culturals, les administracions competents han d'incloure en un catàleg els béns que calgui protegir. Els catàlegs, juntament amb les normes específiques, i d'acord amb les categories establertes per la legislació sectorial aplicable, són part integrant de la documentació imperativa del pla urbanístic corresponent".

com a zones d'expectativa arqueològica, a partir de les Cartes Arqueològiques de la Generalitat, aspecte que la nova llei ha de contemplar. Es tracta, doncs, de mantenir i desplegar la figura del BCIL, com a mecanisme extraordinari, específic i individual, però deixant clar que el mecanisme ordinari, regular i global per a protegir la totalitat del patrimoni cultural local (i no només com a BCIL sinó també mitjançant figures de protecció urbanística amb nivells de protecció de menor abast) és el Catàleg de béns protegits.

La futura llei (com fa actualment la Llei de 1993) també haurà d'adaptar els BCIL als béns protegits per catàlegs urbanístics. Haurà de mantenir l'addicional de 1993 que equipara a BCIL tots els béns protegits inclosos en catàlegs urbanístics anteriors a 1993, i haurà d'explicitar que només són BCIL els béns protegits de forma explícita amb la denominació de BCIL en els catàlegs urbanístics posteriors a 1993.

ELS INVENTARIS DEL PCC

La nova llei ha de regular i garantir la publicitat i la transparència de l'Inventari del Patrimoni Cultural de Catalunya, amb la finalitat de recopilar, documentar, investigar i difondre els béns del patrimoni cultural. La Llei de 1993 ja el creava (art. 60) però no és totalment accessible a la consulta pública. Des de fa uns anys que són accessibles els inventaris (l'IPAC, tant l'arquitectònic com l'arqueològic -cartes arqueològiques-; també l'IPEC i altres) però, en canvi, no són accessibles de forma específica el Registre de BCIN i el Catàleg del PCC (on s'inscriuen els BCIL). No pot ser que per saber si un bé català és BCIN s'hagi d'anar a consultar al Registre de BIC del Ministeri de Cultura.

La nova llei ha d'establir l'Inventari del patrimoni cultural com a instrument, centralitzat i únic, de gestió i ha de garantir la inclusió de tots els catàlegs i els inventaris del Departament, de béns immobles, mobles i immaterials, inclosos els de la DG de Cultura Popular i Associacionisme Cultural (patrimoni etnològic) i els d'arxius i biblioteques (patrimoni documental i bibliogràfic). En primer lloc, ha d'incloure el Registre de BCIN i el Catàleg del Patrimoni Cultural, i a més tots els inventaris patrimonials existents. D'altra banda, cal incloure en la llei una addicional que obligui el Govern a penjar, en dos anys, el Registre de BCIN i el Catàleg del Patrimoni Cultural de manera que siguin de pública consulta i coneixement.

3. DISTRIBUCIÓ COMPETENCIAL. DRETS I DEURES DELS DIFERENTS AGENTS

L'actual Llei apel·la genèricament a la col·laboració entre les administracions públiques. Lògicament, cal reblar a la nova Llei aquest axioma, però citant de forma expressa la col·laboració amb l'Administració General de l'Estat.

Sense perjudici de la competència exclusiva que atorga l'Estatut d'Autonomia de Catalunya al Govern de la Generalitat en matèria de Cultura (i de les competències que tingui l'Estat en la matèria), és evident que quan es parla de patrimoni cultural, un àmbit de gestió tan arrelat al territori (i que té connotacions urbanístiques, una atribució bàsicament municipal), cal tenir en compte l'esfera local i els ajuntaments com a administració més propera.

Proposem que la Llei es doti d'un capítol competencial, que reguli específicament el paper de cada administració, i que estableixi especialment el rol competencial dels municipis en la matèria¹². L'actual estructura de la Llei del patrimoni cultural és poc clara i molt complexa i dificulta la comprensió de la distribució competencial entre el Govern de la Generalitat i les entitats locals, així com els drets i deures dels promotors, propietaris i titulars dels béns.

L'actual Llei regula de forma contundent els drets i deures dels titulars de béns i les atribucions que Generalitat i ajuntaments tenen per a garantir l'esmentada conservació, tant de béns mobles com immobles, per part dels propietaris. Apostem perquè la nova Llei mantingui aquestes obligacions i atribucions, però convé agrupar les competències i atribucions de cada administració de forma coherent i no dispersar, de manera que s'estableixin les funcions de cada administració en capítols específics. També cal agrupar les obligacions d'informació mútua entre les administracions.

La nova Llei ha de blindar, per tant, els deures dels propietaris i els drets i deures de Generalitat i ajuntaments a intervenir en cas d'incompliment de l'esmentat deure. També ha de mantenir, respecte de béns declarats, catalogats i no catalogats, els drets de tempteig i retracte de les administracions, el dret d'inspecció, el control del comerç d'antiguitats, l'autorització del trasllat de béns declarats i catalogats, les condicions d'accés, així com les facultats d'expropiació. També ha de garantir a les administracions les autoritzacions d'obres en béns declarats (Generalitat) o catalogats (ajuntaments), així com els canvis d'ús. Cal mantenir també que la declaració d'un bé immoble BCIN impliqui l'adaptació de les normes urbanístiques que l'afecten, però cal flexibilitzar amb la nova Llei l'obligació als ajuntaments, actualment vigent, d'elaborar instruments de planejament urbanístic de protecció específics

¹² Que desenvolupi l'article 7 de la LPHE i les competències municipals generals i pròpies en matèria de patrimoni artístic reconegudes per la Llei (estatal) 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les bases de règim local (art. 25.2.e) i a la Llei 8/1987, de 15 d'abril, municipal i de règim local de Catalunya (art. 63.2.e)

per als BCIN. La mesura cal mantenir-la pel que fa als CH (conjunt històrics), però no per a la resta de BCIN.

D'altra banda, cal eliminar de la nova llei aspectes que vulneren l'autonomia municipal, com l'exempció de l'IBI i de l'impost de construccions, instal·lacions i obres als propietaris de BCIN. L'actual llei afegeix que aquestes exempcions no donen lloc a compensació amb càrrec de la Generalitat en favor dels ajuntaments. Una llei sectorial no ha de limitar els drets fiscals dels ajuntaments; en tot cas, pot esmentar-ho en el capítol de les mesures de foment com a una potestat voluntària dels ens locals. Igualment, cal eliminar la referència de l'actual llei (article 51.1) que impedeix a un ajuntament promotor d'un projecte arqueològic (en ZA o ZP) a rebre col·laboració financera del Departament de Cultura, mentre que ho permet si el promotor és privat.

Pel que fa a les competències dels ens locals, la nova llei ha de garantir i regular el dret dels ajuntaments a declarar béns catalogats immobles (BCIL), una figura que cal blindar. Això atorga als ajuntaments la potestat, en els BCIL (i també en els béns protegits per catàlegs urbanístics), d'intervenir en cas de ruïna manifesta, amb mesures de conservació a càrrec de la propietat. Les potestats de protecció i intervenció serien, a la pràctica, semblants a les de la Generalitat quant als BCIN.

A la nova llei es poden citar les Diputacions com a ens intermedis amb la missió de donar suport als ajuntaments amb mesures de foment i assessorament. Pel que fa als consells comarcals, no pensem que hagin de tenir cap competència especial. Que siguin competents en sancionar (com estableix l'actual llei) és realment innecessari.

D'altra banda, quan les administracions siguin titulars de béns del patrimoni cultural, han d'assumir les seves obligacions com a tals. És una obvietat, però cal no confondre el marc competencial amb els deures dels posseïdors.

Cal introduir a la nova llei un nou agent, absent de la llei de 1993: la societat civil. És a dir, un apartat sobre els drets culturals de la ciutadania. La llei ha de garantir l'accés al patrimoni cultural i al seu gaudi, com un dret fonamental; la difusió del seu coneixement, en especial, a nivell digital; el paper de les associacions del sector com a interlocutors prioritaris en la participació i disseny de les polítiques patrimonials i en la catalogació i salvaguarda dels seus béns; el paper del patrimoni com a subministrador d'identitat local al territori, i com a motor de desenvolupament econòmic; el voluntariat; la inclusió (cal reduir la discriminació en l'accés als béns a col·lectius amb discapacitats, per exemple, reduint les barreres arquitectòniques); etc.

4. GOVERNANÇA

Una altra qüestió que es trobava a faltar a la Llei actual és la voluntat política real d'ordenació i planificació del patrimoni cultural. Aquest fet ja era palès a les lleis d'arxius, museus i cultural popular i tradicional (i no tant en la llei de biblioteques).

En patrimoni, com en tantes altres coses, el que ha de fer el Govern, per llei, és marcar les regles del joc: ha d'establir normes, requisits i criteris, i en definitiva, ha de regular el sector. Però el Govern també ha de fer polítiques i prioritzar. Cal establir mecanismes de planificació, racionalització i gestió del patrimoni cultural, com un mapa diagnòstic que radiografiï el sector i prioritzi inversions. Cal que ho faci aplicant el principi de subsidiarietat, concertant amb el territori. Cal que el Departament de Cultura, per tant, elabori plans de país, acordats amb el territori, amb orientacions que hauran de seguir els ajuntaments, però que garanteixin a aquests el suport tècnic i financer necessari per part del Govern (i de les altres administracions).

Cert és que de vegades no convé detallar polítiques o estratègies a les lleis, i tampoc instruments de gestió, per no lligar de mans els governs en cas de canvis polítics, i que podrien limitar el seu marge de maniobra en cas de necessitat de reorientar els òrgans. Però en el cas de la llei vigent del patrimoni cultural (una matèria que és bàsicament tècnica) són clarament absents tots i cadascun dels òrgans de gestió que ja existien anteriorment. Són òrgans actualment regulats per decret, que creiem que haurien d'estar inclosos en la nova llei.

Per tant, en aspectes de governança, proposem incorporar a la nova llei de patrimoni cultural els següents instruments i mesures:

- La confecció del Mapa del Patrimoni Cultural de Catalunya com una eina de coneixement i de gestió que proporcioni una radiografia fiable de la realitat patrimonial del territori, previ a l'elaboració d'un pla d'actuacions que prioritzi les inversions a mitjà i llarg termini, en clau de conservació, posta en valor i rendibilització social i econòmica (i turística) del patrimoni cultural. El mapa i el seu subsegüent pla han de ser elaborats pel Govern amb la participació de l'administració local, els estaments professionals i el teixit social. El Mapa ha d'anar acompanyat d'un programa anual d'inversions (que ja preveu la llei actual, però que no s'ha concretat) per a la investigació, la documentació, la conservació, la recuperació, la restauració i l'accés públic del patrimoni cultural, amb dotacions pressupostàries suficients, i així ho ha de manifestar la nova llei.
- Un òrgan permanent d'encontre i concertació entre les administracions (l'actual llei estableix una comissió mixta entre la Generalitat i l'Església però cap entre la Generalitat i l'administració local). Cal un òrgan estable i regular la cooperació entre els diferents nivells d'administració per tal d'evitar confrontacions i duplicitats institucionals i establir

les estratègies de col·laboració. N'ha de formar part el Departament de Cultura, les Diputacions i els municipis mitjançant les associacions municipalistes. Una de les variants a estudiar seria crear una subcomissió dins la vigent Mancomunitat Cultural de Catalunya (actualment integrada només per la Generalitat i les Diputacions), quan s'hi incorporin les associacions municipalistes.

- La inclusió de la comissió mixta entre l'Administració de la Generalitat i l'Església catòlica (l'actual Llei ja la mencionava; va ser creada anteriorment per resolució l'any 1992, i modificada el 2000). Aquí cal introduir, per llei, la participació de representants dels ens locals, mitjançant les associacions municipalistes.
- La inclusió de les Comissions Territorials del Patrimoni Cultural de Catalunya. Van ser creades per un decret de 1981 i remodelades diverses vegades mitjançant decrets (l'últim és de 2005, modificat el 2009 i el 2010)¹³. Actualment n'hi ha 8, i funcionen regularment (una reunió mensual, mínim). Són òrgans plurals: estan compostos per la Generalitat, per ens locals (diputacions, FMC, ACM) i per experts. Aquests organismes col·legiats tramiten, aproven, condicionen o desestimen els projectes d'obres que afecten immobles declarats o incoats BCIN. De fet, són les organismes "de la Generalitat" que decideixen molts dels aspectes que la mateixa Llei regula i que es reserva competencialment la Generalitat, però estranyament, la Llei no els menciona. És per això que caldria incloure aquests organismes (que cal mantenir i reforçar) en la nova llei.
- La inclusió de la Junta de Qualificació, Valoració i Exportació de Béns del Patrimoni Cultural de Catalunya. Es va crear per decret el 1982. Està regulat per un decret de 1999¹⁴. Es coordina, a efectes principalment d'exportació, amb la Junta de Qualificació, Valoració i Exportació de Béns del Patrimoni Històric Espanyol. Aquesta Junta té assignades les competències d'informar i acordar les sol·licituds d'exportació, l'exercici dels drets de tempteig i retracte, de catalogació, d'adquisició, així com valorar i taxar les donacions, llegats i dacions, en relació amb el patrimoni cultural moble català. És un òrgan molt potent i consolidat, que funciona regularment, i que mereix estar inclòs en el corpus legal al més alt nivell, i, per tant, a la nova llei.

¹³ Decret 276/2005, de 27 de desembre, de les comissions territorials del patrimoni cultural; Decret 60/2009, de 18 de març, pel qual es modifica el Decret 276/2005, de 27 de desembre, de les comissions territorials del patrimoni cultural; Decret 35/2010, de 9 de març, de segona modificació del Decret 276/2005, de 27 de desembre, de les comissions territorials del patrimoni cultural i de creació de la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural de la Ciutat de Barcelona.

¹⁴ Decret 175/1999, de 29 de juny, de regulació de la Junta de Qualificació, Valoració i Exportació de Béns del Patrimoni Cultural de Catalunya.

- La introducció de la figura dels Consells Locals de Patrimoni Cultural. Aquests òrgans foren creats durant el mandat de Caterina Mieras com a consellera de Cultura (Decret 348/2006), com a òrgans locals bilaterals de concertació entre el Departament de Cultura i els principals ajuntaments. Els governs posteriors els van obviar i actualment, no existeixen. La nova llei hauria de preveure la seva existència.
- La inclusió del Consell Nacional d'Arqueologia, creat el 2011 (Decret 328/2011). Es tracta d'un òrgan col·legiat participat pel sector i per les administracions. Tot i que no es reuneix fa anys i que actualment no és operatiu, cal incloure'l a la nova llei (i activar-lo).
- La reforma del Consell Assessor del Patrimoni Cultural Català. Aquest és l'únic òrgan que crea i reconeix la llei actual. Va ser objecte de reglament, el primer de la llei (Decret 102/1994). És un òrgan consultiu i assessor "de les administracions públiques" en les matèries relacionades amb el patrimoni cultural. Ha tingut un funcionament irregular, i només aprova informes en relació amb la declaració de BCIN. La llei diu que assessora les administracions, però és un òrgan exclusiu de i per la Generalitat, i que no compta amb representants de les administracions locals. Només està format per càrrecs del Departament de Cultura i per experts nomenats pel conseller. L'opacitat és total: els membres (que es renoven cada quatre anys), no apareixen mai al DOGC (al contrari que amb la Junta de Museus, les comissions territorials de patrimoni, etc.). Aquest òrgan ha de ser repensat. Cal que hi participin també tècnics del món local (de les Diputacions i els municipis) i definir i ampliar les seves funcions.
- La inclusió de l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural i dels monuments que gestiona. Com hem explicat abans, el Departament de Cultura va crear aquest organisme, per llei, el 2011, sense cap ancoratge amb la llei del patrimoni cultural. Es va posar en marxa el 2014. Tot i que té una llei pròpia (en realitat, el seu articulat està dispers per diverses lleis òmnibus), i que mereix ser regulada per una llei específica, la nova llei del patrimoni cultural n'hauria de fer referència.
- L'eliminació de la figura dels municipis historicoartístics (art. 6 de la llei), una tipologia que no ha estat desplegada ni implementada. És suficient que la llei obligui els ajuntaments amb conjunts històrics declarats a desenvolupar un instrument urbanístic *ad hoc* per gestionar-lo, com ja hem dit.
- La creació de la figura del Parc Arqueològic, un tipus d'equipament (no una tipologia de protecció) que està regulada en algunes comunitats autònomes a través de les seves lleis del patrimoni cultural. Ens referim a aquells jaciments arqueològics que estan oberts al públic amb unes determinades condicions d'accés, uns horaris regulars, un programa de conservació i manteniment, i uns serveis de cara als públics. Es tracta de regular aquest

tipus d'equipament (com es regulen els museus, els arxius o les biblioteques mitjançant les respectives lleis sectorials), al costat dels monuments visitables, amb la definició de la seva caracterologia i l'establiment d'uns determinats paràmetres mínims de gestió, que hauran de complir els seus titulars (ajuntaments, Generalitat, etc.) per a ser reconeguts com a tals. Els parcs arqueològics tindrien garantia per llei de poder accedir a ajuts públics de la Generalitat. D'altra banda, haurien de treballar en xarxa i en aquest sentit formar part de la xarxa de centres del Museu d'Arqueologia de Catalunya.

En cas que l'anunciada nova llei de museus saltés del calendari legislatiu, la nova llei de patrimoni cultural podria incloure, mitjançant addicionals, algunes disposicions per tal de reformar la llei de museus de 1990, en aquells aspectes més urgents i que es contradiuen amb el vigent Pla de Museus.

5. EL PATRIMONI ARQUEOLÒGIC

La nova llei haurà d'incloure, com l'actual llei de 1993, un capítol important dedicat al patrimoni arqueològic. Tot i no ser estrictament cultural, som partidaris de mantenir-hi el patrimoni paleontològic, ja que els sistemes de protecció i gestió i la metodologia d'intervenció són molt semblants a l'arqueològic, i el Departament de Cultura, a través de la DG de Patrimoni Cultural, s'ha consolidat com a òrgan gestor d'ambdós patrimonis d'una manera integrada.

La definició de patrimoni arqueològic de la llei és correcta i les definicions prou avançades: el patrimoni arqueològic es defineix en funció de la metodologia a emprar: la metodologia arqueològica; es consideren intervencions arqueològiques i paleontològiques tant les que es fan en el medi terrestre com les que es fan en el medi subaquàtic; són intervencions tant les excavacions com les prospeccions o els estudis; etc. Les autoritzacions corresponen a la Generalitat. Poden realitzar intervencions la Generalitat i els ajuntaments, aquests amb el corresponent permís de la Generalitat (aquí cal introduir a la nova llei que també les poden realitzar universitats, museus i altres institucions científiques).

Sense perjudici de les competències de l'Estat, cal incloure en la nova llei un apartat dedicat al patrimoni arqueològic subaquàtic, que complementi i combini les atribucions de les administracions afectades, també de la Generalitat, en matèria de protecció i conservació del patrimoni arqueològic submarí, molt amenaçat per l'auge del turisme subaquàtic. A l'hora de difondre i fer complir la llei, cal comptar amb els agents civils del sector, principalment amb la Federació Catalana d'Activitats Subaquàtiques que agrupa la majoria de clubs esportius i centres de busseig de Catalunya.

També cal introduir a la nova llei la figura professional de l'arqueòleg, un aspecte que no era fàcil definir als anys 90 per la diversitat de titulacions universitàries, i que ara també presenta dificultats, però que cal establir a la llei (com fa la llei d'arxius de 2001) per acotar els professionals que poden intervenir en el patrimoni arqueològic. En concret, caldria que la nova llei definís l'arqueòleg com l'únic professional qualificat per dirigir intervencions arqueològiques i per signar memòries científiques d'intervencions i informes vinculants sobre els béns integrants del patrimoni arqueològic. Els arqueòlegs han de ser llicenciats en Filosofia i Lletres o en Geografia i Història, seccions d'història, història antiga, prehistòria o història medieval o equivalents, o estar en possessió d'un grau equivalent, i hauran d'acreditar la suficient experiència professional.

En canvi, som partidaris de no apostar per la figura de l'arqueòleg municipal. És més operatiu i eficient que els municipis es dotin de tècnics o departaments de patrimoni que actuïn de forma global i integral sobre aquest. Aquests tècnics-gestors han de tenir capacitat administrativa per contractar arqueòlegs per a la realització d'una intervenció arqueològica, com també per contractar documentalistes, historiadors de l'art o altres professionals i especialistes per a poder-los encarregar altres estudis, projectes o inventaris de patrimoni. No oblidem que aquestes tasques de gestió són les que en realitat fan els pocs arqueòlegs municipals en plantilla que existeixen. Cap d'ells desenvolupa les excavacions personalment: contracten empreses o arqueòlegs lliures professionals, i ells només fan de "tècnic-gestor" de la comanda i en fan el seguiment.

En relació amb la figura dels Espais de Protecció Arqueològica, ja hem establert criteri més amunt. També pel que fa a les Cartes arqueològiques i als Parcs arqueològics.

En relació amb l'espinesa qüestió dels premis (drets econòmics) que els descobridors de restes arqueològiques i/o el propietari del lloc tenen dret a percebre, i que emana de la llei espanyola (LPHE 1985), a la que es remet la llei de 1993 (art. 51.4), som partidaris de no fer-ne cap esment a la nova llei. Es tracta d'una mesura que actualment, al segle XXI, ja no té cap sentit ni justificació.

Una altra dels aspectes més polèmics de les diferents normatives arqueològiques, a Espanya, és la possible regulació dels detectors de metalls en mans particulars. En realitat, el que cal no és regular el seu ús, sinó prohibir-lo. I no només en zones on hi ha jaciments coneguts, catalogats o inventariats, sinó en qualsevol lloc, perquè recordem que hi ha jaciments inèdits, desconeguts, no localitzats, que també formen part del patrimoni cultural. És cert que aquesta prohibició xoca possiblement amb els drets individuals de les persones a emprar un giny que es ven legalment a les botigues. Però també està clar que un dels principals causants del comerç il·legal de peces arqueològiques al país són els detectoristes que per gaudi personal o per ànim de lucre es dediquen a espoliar conscientment el patrimoni arqueològic de casa nostra. La vigilància de Mossos i Agents Rurals no és suficient. I les accions penals o

administratives contra els infractors identificats són poc efectives. Proposem que la nova llei catalana, seguint les petjades de la llei andalusa de patrimoni, que és la que ha anat més enllà en la matèria, estableixi mesures efectives per prohibir o limitar l'ús de detectors de metalls per tal de protegir el patrimoni arqueològic. I que el règim sancionador de la llei estableixi multes i sancions més severes. No n'hi ha prou amb el fet que, com estableix l'actual llei, el règim sancionador consideri un agreujant l'ús de mitjans tècnics en intervencions arqueològiques il·legals, o que prevegi que amb la sanció, es pugui procedir al "comís dels estris emprats a l'activitat il·lícita". No n'hi ha prou amb poder confiscar els detectors; cal prohibir el seu ús. I cal estudiar com encaixa una prohibició d'aquesta mena en una llei cultural.

Finalment, cal establir a la nova llei el procediment d'avaluació d'impacte ambiental quan afecta el patrimoni cultural. A la llei actual només s'esmenta de passada en referència al patrimoni arqueològic (art. 46.3), però el que cal fer és regular legalment en quina mena de projectes és necessari aquest informe, i garantir, amb la participació de professionals del patrimoni, la inclusió en els esmentats informes de l'afectació de tota mena de patrimonis – arquitectònic, etnològic...- més enllà de l'arqueològic.

6. CRITERIS D'INTERVENCIÓ. DIFUSIÓ I GESTIÓ

La nova llei ha de mantenir i concretar més algunes obligacions que corresponen a la Generalitat, en matèria de difusió exterior, regulació de les reproduccions de béns mobles, el foment de l'ús del patrimoni cultural com a recurs de dinamització social i turística, la formació dels agents (inclosos policies i agents rurals), i les publicacions d'investigació i divulgació. En aquest darrer aspecte, sens dubte ara cal modificar el subjecte, i establir obligacions pel que fa a la digitalització de béns i a la difusió digital de continguts a la xarxa (per exemple, obligar a fer que en tres anys totes les memòries d'intervencions arqueològiques estiguin accessibles on line). També cal preveure un apartat a la llei per a incloure el coneixement del patrimoni cultural en el marc del sistema educatiu, amb visites als museus i monuments.

També cal que la nova llei desenvolupi el règim de visita i d'accés als béns privats declarats i catalogats. L'art. 30.1 de la llei que obliga (seguint la LPHE) els propietaris a permetre la visita pública dels béns, almenys quatre dies al mes, ha de ser reformulada, de manera que es garanteixi unes determinades jornades amb uns horaris mínims, unes mesures de seguretat i una publicitat raonable (tal vegada seria millor parlar de 20 hores mínimes al mes, la meitat d'elles en festius). En qualsevol cas, la nova llei haurà de remetre a reglament el desenvolupament de la mesura, que fins ara mai ha estat desplegada.

Hi ha un altre aspecte de la vigent llei que cal modificar: els criteris massa restrictius que estableix l'article 35.1.d per a la restauració d'immobles BCIN. Cal aixecar la vigent prohibició (malgrat que sigui una còpia mimètica del que estableix la vigent LPHE) de reconstruir totalment o parcialment un bé, excepte en els casos en què s'utilitzin parts originals, i de fer-hi addicions mimètiques que en falsegin l'autenticitat històrica. Cal que la nova llei garanteixi la qualitat i el rigor científic dels projectes de restauració, evitant recreacions no desitjables, però no amb aquesta mena de restriccions absurdes (és impossible trobar les "parts originals") que impedeixin restaurar un bé. La llei ha d'obligar a presentar un projecte de restauració signat per arquitectes, arqueòlegs, historiadors i restauradors, que haurà de ser aprovat pel Departament de Cultura. Aquesta és la funció dels òrgans col·legiats de la Generalitat que més amunt hem descrit: les Comissions Territorials del Patrimoni Cultural. La resta dels criteris d'intervenció que estableix l'article 35 de la llei cal mantenir-los.

Cal que la nova llei reconegui les diferents professions concernides en la protecció i conservació del patrimoni, i més tenint en compte que amb els quasi trenta anys transcorreguts des de la llei, les diferents professions i titulacions universitàries s'han anat definint i articulant. La qüestió dels arqueòlegs ja l'hem tractada anteriorment. Cal introduir-hi i regular la funció dels conservadors-restauradors, no només com a legítims intervinents en la conservació i restauració de béns mobles, sinó també en determinats aspectes de la intervencions en béns immobles. Aquesta regulació del seu paper en el patrimoni cultural haurà de concretar-se en un decret o reglament, que la llei haurà de preveure. També cal que la llei reafirmi la intervenció dels professionals en altres matèries. Curiosament, mentre la llei ho preveia en les declaracions i intervencions en EPA i BCIL, no ho preveu explícitament en els informes referits als BCIN, tant els de declaració, com els d'intervencions, i, per tant, la nova llei ho ha de regular. Caldrà establir, però, els perfils dels esmentats professionals.

Un altre aspecte (tot i que també haurà de ser objecte de reglament) és l'espinesa qüestió de l'esporgada, tria, avaluació i eliminació de béns culturals obsolets, que cal abordar amb decisió i valentia. Cal garantir als titulars la possibilitat de destruir o alienar béns del patrimoni cultural no declarats ni catalogats, per exemple, elements repetitius que s'acumulen als museus, o els procedents d'excavacions arqueològiques sense valor científic, o sense context, un cop valorats i comptats. La proposta, acompanyada d'un informe científic a càrrec de tècnics adients, haurà de preveure un dipòsit adequat que no suposi la creació artificial d'un nou jaciment, i haurà de ser aprovat prèviament pel Consell Assessor del patrimoni cultural (és com es fa en el món dels arxius).

7. MESURES DE FOMENT

En matèria de foment, la nova llei ha d'adquirir compromisos més ambiciosos. Ha d'incloure l'obligació de la Generalitat a convocar, en el marc del Pla d'Inversions més amunt proposat, ajuts anuals en concurrència competitiva, amb objectivitat i transparència, destinats a posseïdors de béns declarats i catalogats (ajuntaments i privats) per a restauració i conservació, proporcionant l'assessorament tècnic necessari per garantir-ne el rigor científic i la preservació dels valors protegits. També cal regular ajuts i compensacions pels propietaris afectats i obligats a realitzar intervencions arqueològiques

En matèria fiscal i tributària, el marge de maniobra és petit, però cal preveure altres beneficis fiscals (de l'Estat i de la Generalitat) que no passin per la intervenció unilateral dels impostos locals, com més amunt hem exposat, i com fa la Llei. En aquest sentit, caldrà explorar vies de foment del mecenatge privat, amb incentius a determinar, i el foment de les dacions i pagaments de deutes mitjançant béns culturals.

Pel que fa a la reserva de l'1,5% de la inversió pública de qualsevol obra de la Generalitat, per a ser destinada a patrimoni i art contemporani, proposem mantenir la mesura amb un nou decret que la desplegui, introduint-hi mecanismes de transparència en el procediment d'atorgament, donant més poder de decisió al Departament de Cultura pel que fa al destí i a les prioritats, i establint també un sistema obert i transparent perquè els ajuntaments hi puguin concórrer. D'altra banda, cal regular la possibilitat de l'execució de l'obra per part del mateix promotor de l'obra, un cop decidida pel Departament de Cultura, la qual cosa facilitaria la gestió de la inversió, evitant nous procediments de licitació i adjudicació a càrrec de la Generalitat amb la complexitat administrativa que suposen.

8. RÈGIM SANCIONADOR

Lògicament, amb la nova llei, s'haurà d'actualitzar també el règim sancionador, d'acord amb les noves prescripcions i obligacions que estableixi, sigui amb multes coercitives o amb sancions econòmiques, la quantia de les quals caldrà també adaptar i incrementar d'acord amb els anys transcorreguts. Les administracions capacitades han de ser, exclusivament, el Departament de Cultura i ajuntaments.